

hænger ikke blot sammen med de ydre Kaar. Der blev ogsaa i den beundrende Skildring slaaet paa, at den økonomiske Lighed er gaaet saa stærkt frem. Jeg maa sige, at det har jeg al mulig Grund til at betvivle Rigtigheden af. For mine Øjne ser det tværtimod ud til, at der i sidste Slægtled snarere er blevet en større økonomisk Ulighed, end der har været i tidligere Tider. Men det er alligevel ejendommeligt, naar der saa til en slig tidsbeundrende Skildring kommer en saadan Pendant som den Opfordring, jeg har set i et tysk Blad, hvor der — for Alvor, vel at mærke — blev udstedt en Opfordring til at tage Kirkeklokkerne ned og smelte dem om til Kanoner. Det er det modsatte af det, som den gamle østerlandske Profet talte om, at omdanne Sværdene til Plovjern og Markredskaber. Der ligger 2,600 Aar imellem disse to Tidspunkter, og man havde jo egentlig ikke tænkt, at Udviklingen skulde være gaaet i den Retning, som den senest fremsatte Opfordring peger.

Men jeg vender tilbage til den højtærede Forsvarsminister. Hvad Spor satte saa det, at der er Krig ude i Europa, i den nye Udgave af hans Samfundslære? Jeg maa i saa Henseende udtrykke min Anerkendelse overfor den højtærede Forsvarsminister. Jeg synes egentlig, at han har set rigtigt paa det, thi han har ladet den gamle Udgaves beundrende Ord staa, men saa har han i al Stiltfærdighed føjet til: „Den store Krig, der begyndte i 1914, bringer imidlertid ved sit enestaaende Omfang større Ødelæggelser, end nogen enkelt Krig tidligere har gjort det, og dens Følger for den kommende Tids Udvikling er uberegnelige.“ Det er jo en lille Tilføjelse, som naturligvis tager noget af Glansen fra den tidligere Lovtale — det er sikkert nok —, men en Tilføjelse, som jeg alligevel synes er forholdsvis rigtig, fordi den siger det, den skal sige, at det humane og det milde, som blev saa stærkt betonet i Skildringen i Forvejen, alligevel har sin Begrænsning; den menneskelige Natur har vist sig at være holdbar, og den gamle Sætning, at Menneskene ikke er saa gode, som de burde være, har endnu ikke tabt sin Gyldighed.

Den højtærede Forsvarsminister siger dernæst, at Krigens Følger er uberegnelige, og det er denne Udtalelse, jeg vil tage til Udgangspunkt med Hensyn til det, jeg nu vil sige. Jeg tror nemlig — saadan ser jeg paa Tingene, andre kan jo have en anden Opfattelse —, at man kortelig kan udtrykke

det, som nu sker ude i Europa, saaledes, at det er en Tidsalder, der afslutter sig selv. Det er en Række Tanker og Idealer, som lider Skibbrud, og ud af dette Sammenbrud eller Skibbrud, hvad man nu vil kalde det, vil der nok vokse en ny Tid og nok komme nye Tanker og nye Idealer og nye Maal, som Menneskene vil komme til at kæmpe for og stile efter at naa. Men disse nye Tider, disse nye Idealer, er ikke mere end lige i Sigte i Synskredsen. De kan vel i det højeste anes, men ikke en Gang Sammenbrudets Omfang kan man vel i Øjeblikket overskue. Derfor kan jeg føle mig saa tiltalt af den højtærede Forsvarsministers Ord: „uberegnelige“. Jeg tror, det er det rigtige Udtryk. Følgerne er uberegnelige for Europa og i Virkeligheden ogsaa uberegnelige for os. Det er noget lignende, der kommer frem paa et andet Punkt. Der er nemlig et Punkt til i Samfundslæren, hvor det, at Forsvarsministeren har faaet Øje paa, at der er Krig i Europa, har sat sit Præg. Det angaar Belgien og Svejts. Det er ikke saa mærkeligt i og for sig. Belgien og Svejts, siger den højtærede Forsvarsminister, har ved Aftaler med Stormagterne opnaaet Løfte om ikke at blive inddraget i nogen Krig, garanteret Neutralitet, men begge disse Lande bevarer dog et stærkt Forsvarsvæsen. Det er Ordene i den gamle Udgave. Jeg er ikke rigtig sikker paa, om den sidste Bemærkning — det har jeg været lidt i Tvivl om, naar jeg skulde tale med Ungdommen — var en dadlende Bemærkning, Forsvarsministeren fremsætter om Svejts og Belgien, at de har været saa militaristisk anlagte, om jeg saa maa sige, at de har bevaret et stærkt Forsvarsvæsen. Det staaer nemlig saadan, at det kan tages paa begge Maader. Men nu føjes der til i den nye Udgave, at i 1914 angrebes Belgien til Trods for dets garanterede Neutralitet. Det er altsaa Kendsgerningen, som er stadfæstet. Den højtærede Forsvarsminister har ikke villet sende sin Udgave ud til den danske Ungdom uden at gøre opmærksom paa, at garanteret Neutralitet er nu alligevel ikke saa sikker. Belgien blev angrebet, hvad vi alle ved er rigtigt. Det vidner om Sammenbrudet.

Nu er det, jeg siger, at dette Sammenbrud vil faa uberegnelige Følger ikke blot paa materielle Omraader, men ogsaa for Menneskenes Aandsliv. Det er nu min Tro. Jeg tror, at disse Følger er uberegnelige ogsaa for vort Vedkommende, og derfor synes jeg, at vi her inde skulde enes om, at et Folk, der skal bjærge sig gen-